

Die uw jeugd vernieuwt als die van een arend

De Reformatie

Weekblad tot ontwikkeling van het gereformeerde leven

Boodschap en belevingswereld

Als je vandaag met een ongelovige wilt praten over het evangelie, moet je hem dan tegemoet komen en aansluiting zoeken bij hoe hij voelt en wat hij denkt? Of moet je je juist heel kritisch opstellen tegenover de manier van beleven en denken van vandaag, omdat we daarin geen enkele basis vinden voor geloven? Anders gezegd: is de cultuur waarin wij leven vooral negatief en een belemmering voor christelijk geloven, of zitten er in onze nieuwe tijd juist nieuwe mogelijkheden?

G.J. van Middelkoop ■

In dit nummer

<i>Kerkelijk leven</i> - G.J. van Middelkoop	
Boodschap en belevingswereld	393
<i>Meditatief</i> - A.J. Mol	
Geef mij maar sla...	396
<i>Wandelen met God</i> - B. Luiten	
Verlossing van veel	397
<i>Kerk in orde</i> - P.T. Pel	
Rijksbijdrage voor Kampen?	399
<i>Opvoeding en onderwijs</i> - J.R. Douma	
Een geur van Christus	403
<i>Persberichten, Uit de kerken</i>	407, 408

Uitgedaagd door de tijd?

Enkele jaren geleden publiceerde de *Hervormde Bond voor Inwendige Zending op Gereformeerde Grondslag* IZB het boek *Uitgedaagd door de tijd*. Anders dan veel anderen in de Gereformeerde Bond kozen de schrijvers niet voor de opstelling van het isolement. Zij willen niet uitkomen bij een 'subcultuur' temidden van een zondige wereld. Ze willen wel blijven vasthouden aan de gereformeerde traditie, maar voelen sterk mee met het huidige levensgevoel. Ook zij hebben waardering voor de ervaring en ze zien het betrekkelijke van het verstandelijk denken. Omdat ze zich geroepen voelen om het evangelie uit te dragen in de tijd waarin we nú leven en op de plaats waar we vandaag gesteld zijn, zijn ze op zoek naar nieuwe vormen om het evangelie te brengen aan mensen die de dingen anders beleven dan vroegere generaties.

Bij de presentatie van het boek kwam prof. dr. A. van de Beek met scherpe kritiek. Hij vindt dat de IZB de hedendaagse mens teveel tegemoet

komt. Het probleem van de kerk is volgens hem niet dat er te weinig met mensen rekening wordt gehouden, maar dat dat teveél gebeurt. Al die prietpraat en gevoelens, belevingen en culturen, het is allemaal van geen enkele waarde. Waar het in het evangelie om gaat, is dat de mens een verloren zondaar is, die alleen door Christus gered wordt. Het boek beoordeelt de cultuur van nu te positief. En in zijn pogingen met het evangelie bij deze cultuur aan te sluiten, laat het het érgernis-karakter van het evangelie verdwijnen.

Dit lezen we in de vervolgband *Om de verstaanbaarheid; over bijbel, geloof en kerk in een postmoderne samenleving*. Drs. W. Dekker van de IZB vat de kritiek van Van de Beek als volgt samen: Wanneer je het religieus verlangen van mensen zo serieus neemt als in *Uitgedaagd door de tijd* gebeurt, kun je dan nog volhouden, dat er voor ieder mens een radicale omkeer nodig is? Wordt de breuk tussen het oude en het nieuwe leven dan nog wel zichtbaar? Is het uiteindelijk nog wel nodig, dat mensen gaan behoren tot de kerk als het lichaam van Christus, waar je in de doop bij ingelijfd wordt? Achter deze vragen ligt ook de diepe overtuiging, dat de westerse cultuur vandaag tot in haar fundamenteën god-loos is. De Verlichting leidde tot godsverduistering. En de opvattingen van het postmodernisme hebben het alleen maar erger gemaakt, omdat ontkend wordt dat er een absolute waarheid bestaat. Daarom kun je alleen nog maar oproepen op een afstand te blijven van deze verderfelijke cultuur zonder God. Elke poging om ermee in gesprek te komen zal negatief uitpakken en zelf zul je daarvan slachtoffer worden.

Landingsbaan?

Dekker begrijpt wel wat Van de Beek bedoelt. Hij vindt niet dat hij leeuwen en beren ziet die er niet zijn. In de geschiedenis van kerk en theologie sinds de Verlichting is het meer dan eens zo gelopen. Toch vindt hij het een misverstand als je denkt dat *Uitgedaagd door de tijd* vooral op een positieve manier een lans wil breken voor de postmoderne cultuur. Het wil naar

het huidige levensgevoel spreekt sterk aan

deze cultuur kijken met de ogen van een zendeling. En een zendeling is niet primair geroepen om tegen de cultuur te protesteren, maar om in die cultuur te zoeken naar mogelijkheden voor het evangelie, zo schreef iemand in het boek. Of je nu optimistisch bent over de cultuur of juist pessimistisch, de vraag is hoe we het beste zending kunnen bedrijven in ons land.

Gaat het dan om de beste landingsbaan voor de boodschap die je brengen wilt? Of om aanknopingspunten? Je zou je best kunnen voorstel-

len, dat je in je contacten met mensen van vandaag niet moet beginnen met spreken over de zonde. Velen zitten daar niet mee. Waar ze vaak wel mee zitten is de vraag naar de zin van hun leven. Begin het gesprek dan daarover en breng later in beeld wat de Bijbel over onze zonde zegt. Je kunt op de catechisatie ook beginnen met zondag 7: wat is eigenlijk geloven? En pas later zondag 1 aan de orde stellen. Want de vraag naar het land van de boodschap speelt net zozeer binnen de kerk als erbuiten. Ds. J. Maasland vroeg zich in een bespreking in *De Waarheidsvriend* destijds af: *'is de kerk, zijn onze hervormd-gereformeerde gemeenten niet dermate innerlijk uitgehold geraakt onder de gestage drup van het eigentijdse levensgevoel, dat we het ergste hebben te vrezen voor de toekomst?' Ik ben bang, dat die vraag breder gesteld kan worden.*

Maar het gaat Dekker om iets anders dan landingsbanen of aanknopingspunten. Het gaat hem meer om het idee, *dat de boodschap in de ontmoeting met de huidige cultuur een nieuwe spits krijgt*. Niet alles kan in elke tijd met hetzelfde gewicht gezegd worden, verklaarde hij in een interview. 'In de onbevungen ontmoeting met de hedendaagse cultuur kom je erachter, dat er nieuwe accenten uit de Bijbel komen bovendrijven.'

'Cultuurvolgend'

In *Om de verstaanbaarheid* werkt hij dat nader uit. De kerk moet verstaanbaar en herkenbaar zijn, als zij iets te zeggen wil hebben in de culturele context van de eigen tijd. Zij moet zich daarnaar richten ofwel - met een term van dr. H. de Leede - 'cultuurvolgend' zijn. Juist om missionair op te treden moeten we helemaal bij de tijd zijn. Analyserend, proevend en taxerend wat er speelt en dat niet bij voorbaat negatief. Is de postmoderne fase van de cultuur per sé slechter dan wat er vroeger was? Was de tijd van het moderne denken met zijn verafgoding van de rede echt beter? Volgens Dekker moeten we niet bij voorbaat 'cultuurmijdend' zijn, maar beginnen met een houding die 'cultuurvolgend' is. Een kerk die zich isoleert van de cultuur, die niet betrokken op alle ontwikkelingen reageert, wordt maatschappelijk en politiek een niet-relevante factor in de samenleving. En - nog erger - zij geeft ook geen passende religieuze leiding meer aan mensen, die toch elke dag op de plek waar zij leven en werken geroepen worden om keuzes te maken die bepaald worden door hun geloof.

Het 'cultuurvolgende' moet er dus éerst zijn; pas daarna komt het cultuurkritische. En dat dan zo, dat we goed onderscheiden waar het op aan komt en in een wezenlijke betrokkenheid op wat er in deze tijd leeft het negatieve afwijzen.

Eigentijdse accenten?

Met dit pleidooi voor een cultuurvolgende opstelling kan ik het wel eens zijn. Anders ligt het met de vraag die Dekker vervolgens aan de orde stelt: *welke invloed heeft de eigensoortigheid van een bepaalde cultuur voor de accenten die vanuit de Bijbel in de verkondiging gelegd moeten worden?* Je zou uit de vele aspecten van de bijbelse verkondiging bewust heel veel moeten laten

moet de boodschap nieuwe spitsen krijgen?

liggen en kiezen voor wat de mensen in deze culturele en psychosociale context aanspreekt. Niet alleen buitenkerkelijken, maar ook steeds meer mensen binnen de kerk, met name de jongeren, leven vandaag 'in een agnostisch-humanistische context'. Dat wil zeggen met een levensbesef waarin God niet meer hoeft en Hij langzamerhand uit het bewustzijn van mensen verdwijnt en waarin alles om de mens draait. In prediking, catechese en kringwerk zal daarom gezocht moeten worden naar een ontmoeting tussen de bijbel en de huidige postmoderne belevingswereld. In die ontmoeting springen andere bijbelgedeelten in het oog dan vroeger en we gaan die bijbelgedeelten ook weer anders lezen. Wanneer het bijvoorbeeld gaat over Abraham, zal het onvanzelfsprekende en kwetsbare van zijn geloof ons vandaag eerder opvallen en herkenbaar voor ons zijn dan in een tijd waarin het christelijk geloof nog een vanzelfsprekende context vormde.

Oude teksten krijgen in een nieuwe context steeds weer een nieuwe betekenis. Daarom mogen wij de oude teksten ook in steeds weer nieuwe contexten laten klinken. We mogen erop vertrouwen *dat ze steeds weer hun actualiteit zullen bewijzen, ook als ze een ander effect hebben dan wat de oorspronkelijke tekst wilde zeggen. Het gaat dan om een relevante interpretatie, waarbij geldt: telkens weer zal God er op verrassende wijze bij zijn.* Tot zover ds. Dekker.

Aansluiting of aanpassing?

Dat is allemaal een beetje lastig. Om helder te laten zien waarom het gaat, wijst Dekker op wat prof. dr. G.C. den Hertog in dit boek schrijft over Psalm 51. Het is een psalm van David, maar de laatste verzen lijken te zijn toegevoegd tijdens de ballingschap. Wat David dichtte, wordt door de ballingen in een andere situatie tot hun eigen schuldbelijdenis gemaakt. Ze komen tot een zekere *herinterpretatie*. Volgens Den Hertog zien we daarin hoe ook wij geroepen zijn de Schrift vandaag te horen en te vertolken. Ook als het eerste waar is, is het mijns inziens nog zeer de vraag of wij, na afsluiting van de canon, vandaag in dit spoor zouden moeten en mogen gaan.

In een volgend hoofdstuk schrijft ds. R. de Reuver over bijbellezen in een postmoderne cultuur. De bijbel is geen boek van boven de tijd uitgaande eeuwige waarheden. De waarheid ontstaat in de ontmoeting en is persoonlijk en relationeel van karakter. En juist dat ontmoetingskarakter schept ruimte voor de eigen ervaringen van de bijbellezer. Als we de waarheid willen verstaan, kunnen we meer met een benadering in relationele kaders dan via louter rationeel denken. Er is dan ook veel ruimte voor associatie en inleving. Een emotionele verkenning van de tekst gaat voorop, de exegese komt pas daarna. Zo kom je via het bijbelverhaal tot een ontmoeting van de lezers met hun eigen levenscontext en Jezus. Naar mijn idee is deze benadering zeer dubieus en leidt ze tot een subjectivering van de waarheid.

Ds. Dekker wijst op Handelingen 11, waar niet-joodse gelovigen aan Grieken in Antiochië het evangelie verkondigen. Zij preken dan niet Jezus als de Messias - wat voor Joden van groot belang was - maar Jezus als Heer - een aanduiding die in de Griekse wereld veel sterker aansprak. Iets dergelijks ziet hij in de vroege kerkgeschiedenis, waar lang geworsteld is om het juiste zicht te krijgen op het God-zijn en mens-zijn van Jezus Christus. Dat paste bij de manieren waarop de Griekse cultuur de dingen benaderde. Vandaag denken we minder in termen van wat de dingen zijn, maar letten we meer op hoe ze functioneren, relationeel. Daarom spreken wij veel meer over Jezus als degene door wie de hoge God met mensen een relatie aangaat.

Deze voorbeelden illustreren, hoe de boodschap in de ontmoeting met de huidige cultuur nieuwe spitsen krijgt. De eigensoortigheid van een bepaalde cultuur vraagt om andere accenten in de verkondiging, vindt Dekker. Gaat het hier echt alleen om een andere aanvliegroute, en niet om inhoudelijke punten? Dekker wil aansluiting, maar geen aanpassing. Ik kan mij niet aan de indruk onttrekken dat zijn benadering toch uitloopt op een aanpassing aan de postmoderne belevingswereld. Dat het niet gaat om bepaalde accenten of aspecten van de waarheid, maar om verschuivende waarheden.

Zeker kun je via verschillende deuren thuis komen bij God. Maar als zijn goedertierenheid zich over je leven gaat welven, kom je in dat huis dezelfde dingen tegen die de kerk van alle tijden en plaatsen met ogen vol verwondering heeft ontdekt. En waar ze nu nog steeds van zingen kan in haar geloofsbelijdenis, die het geloof weergeeft van Augustinus en Calvijn, maar evengoed zeer eigentijds is, omdat ze een vertolking is van het eeuwig evangelie.

Geef mij maar sla ...

Daniël 1

A.J. Mol ■

cultuur

Zonder dat je het merkt kun je ingepakt worden door de wereld om je heen.

Je maakt dezelfde keuzes, je koopt soortgelijke dingen, je gaat voor een carrière waar de meeste tijdgenoten voor gaan. Het 'gij geheel anders' is heel ver weg. Willen we, durven we 'heel anders' te zijn. Wie stapt uit het keurslijf van de tijd? Wie is zo sterk dat hij geen tic meekrijgt van de heidense wereld waarin hij opgroeit?

De hedendaagse cultuur krijgt grip op je zonder dat je je daar bewust van bent en het gaat allemaal zo geleidelijk. Het moderne leven wordt je de baas.

aanpak

Kijk eens hoe de koning van Babel het voor elkaar probeert te krijgen. Begaafde jonge mannen uit Judea, kinderen van Gods volk, krijgen een pracht positie aan zijn hof. Van jongs af aan worden ze gevormd naar Babelse maatstaven: een duidelijk voorbeeld van inburgering.

Ze zullen studie moeten maken van de historie, de wetten en gewoonten van Babel.

De namen verwijzen niet meer naar de HERE, maar naar heidense goden. Dat betekende toen heel wat meer dan wanneer wij ons kind een Scandinavische of een Franse naam geven. De cultuur was een afgodische cultuur.

De Judese jongens worden als prinszen behandeld. Ze mogen zelfs eten van voedsel uit de koninklijke keuken. En dat behelsde ook meer dan een uitgebalanceerd dieet.

lef hebben

Ze maken een vreemde keuze. Ze gedragen zich echt als vreemdelingen: "geef ons maar sla, tomaten, komkommers en water". Ze hebben de moed, het lef, om voor de maaltijd van de koning te bedanken.

Misschien bestond die wel uit kamelenbiefstuk, of varkenscotelet met pittige voorafjes en zoete toetjes. Ongetwijfeld werd de wijn ruimschoots aangeboden. Bij het opschrijven van deze mogelijkheden begin ik te watertanden. "Geef ons maar groente en water", zo is de keuze van Daniël en zijn vrienden.

De aanbiedingen van een werelds leven zijn van-

daag heel wat vrijblijvender dan het plan van de koning. Voor een aanbod van een koning die over dood en leven beslist kun je zomaar niet bedanken. De vraag is of wij een hart (Hebreeuws: lef) hebben dat radicaal voor God kiest.

kwestie van principe

Wees maar niet ongerust over uw keuze voor 'de Griek' of voor een portie Chinees. Ik geef geen kritiek op uw keuze voor de Franse keuken of een Italiaanse pizza.

Aan het hof van Nebukadnezar zijn een stel principiële gasten aangekomen. Niks geen vette spijsen, niks geen belegen wijnen. Ik noem deze lekkernijen omdat ze voorkomen in de belofte van Jesaja, hoofdstuk 25 over het nieuwe leven; je ziet de nieuwe aarde al voor je. Maar daar aan het hof zit er aan dat lekkers de geur van afgoderij. Je eet daar van de goden en voor de goden. Daarom bedanken Daniël en zijn vrienden er stichtelijk voor. De wetten van Mozes leren dat uitsluitend rein voedsel genuttigd mag worden.

God-dienen gaat via de mond naar de maag. En het is een kwestie van het hart.

de bril

Het is uitermate lastig door te hebben wanneer en hoe de cultuur je te pakken heeft.

We doen een heleboel dingen die op-zich niet verkeerd zijn, maar een gevaar vormen wanneer ze dominant worden.

Kijk maar naar ons omgaan met geld. Geld verdienen en uitgeven hoort bij het leven. Wanneer geld verdienen, carrière maken ten koste gaat van ons gezin is die keuze een groot gevaar. Wanneer we bij geldbesteding onze vakanties en de aankleding van ons huis voor laten gaan boven kerkelijke zaken hebben we ons te bekeren.

Alleen Gods Woord kan ons leren te breken met wereldse begeerten.

Zet die bril op en kijk zo naar uw leven.

Heb de moed arm te zijn in de wereld, omdat je rijk bent in God.

Dat is 'heel anders'.

Ds. A. J. Mol is predikant van de Gereformeerde Kerk te Enschede-Noord

Verlossing van veel

wandelen met God

Is vergeving hetzelfde als verlossing?

Is de verlossing die God ons schenkt vooral vergeving van zonden?

In de praktijk merk ik, dat er soms maar weinig onderscheid wordt gemaakt.

B. Luiten ■

Verlossing van zonden

Tot Levi sprak Jezus slechts twee woorden: 'Volg Mij!' Maar Hij zei het met een gezag, dat sterker was dan de tollenaar ooit had meege maakt. Meteen was daar een doorbraak in dat verknipte leven, waarin geld belangrijker was geweest dan ziel en zaligheid.

Jezus' woorden waren vol van ontferming en vergeving. Toch is met één oogopslag te zien, dat de verlossing van Levi nog veel meer omvat. Niet alleen werd de schuld hem kwijtgescholden, *maar vooral kreeg hij een andere Heer*. Allerlei duistere, verkrampte gedachtegangen die hem beheersten maakten plaats voor een ontspannen lach. Voor het eerst werd het feest in zijn hart! Een ongekende vreugde trok door hem heen, al zijn vrienden moesten het weten. Zijn bevrijdingsdag werd gevierd, tot stomme verbazing en irritatie van hen die van geen verlossing wilden weten en daarom dit enthousiasme niet konden meemaken.

Door vergeving kon dit ontstaan. Tegelijk wordt zichtbaar, dat vergeving niet het *doel* maar het *middel* is. Het doel is Levi zelf, dat hij zijn vreugde vindt in God, voor eeuwig.

Toch kom ik nogal eens tegen, dat vergeving het hoogtepunt lijkt te zijn. Terwijl van verlossing niet zoveel is te zien of te horen. Tot ieders verdriet. Vergeving wordt beleden, ik wil dat dan ook wel aanvaarden, maar het feest is soms ver te zoeken. Het zal heilzaam zijn voor personen en gemeenten als er meer aandacht komt voor de doorwerking van genade. Vergeving kan in de praktijk zo technisch zijn, juridisch, haast steriel. Terwijl het juist de bedoeling is dat een mens erdoor *verandert*, dat er een innerlijke ontspanning intreedt, dat er een begin is van eeuwige vreugde en het verlangen om die te delen met alle mensen, in het bijzonder met mede-gelovigen van alle leeftijden.

Verlossing van ziekten

In deze verlossing delen wij niet alleen naar onze ziel, ook naar ons lichaam. Alles wat door zonden is aangetast wordt gereinigd met het bloed van Jezus, zo komt ook 'dit mijn vlees' eens als nieuw te voorschijn.

Jezus heeft dat uitgebreid laten zien. Tijdens zijn omwandeling op aarde werden zieken, gehandicapten en bezetenen in grote hoeveelheden naar Hem toegebracht. Als Hij ze maar even aanraakte, was dat al genoeg. Genezing werd massaal ontvangen. Ook op afstand deed Jezus' woord wonderen. Zelfs doden werden opgewekt.

Een geweldige troost wanneer het lichaam niet meer wil. Wanneer krachten minder worden. Wanneer amputaties moeten plaatsvinden. Alles wat hoe dan ook verdwijnt, *wordt teruggegeven*. Helemaal nieuw, wel te verstaan. Want de banden van de dood moeten wijken, ook het lichaam wordt bevrijd.

Op dit punt verschillen wij dus niet van allerlei gebedsgenezers. Ook zij belijden dat Jezus de Verlosser is van ziel én lichaam. De moeite is evenwel, dat zij daarom alles nu al gerealiseerd willen zien. Ze houden dat de gelovigen voor als een belofte, dat zij nu al van alle ziekten genezen mogen worden. terwijl die belofte nergens in de bijbel te vinden is, integendeel.

Onze innerlijke mens wordt van dag tot dag nieuw gemaakt, terwijl onze uiterlijke verval, zo staat er in 2 Kor.4:16. Door het sterven heen ontvangen wij de genezing van allerlei kwalen. Wat niet wegneemt, dat Jezus nu al wel *onze Heer* is, ook van ons lichaam. Door Hem worden wij geregeerd, niet door onze kwalen. Een geweldige verlossing, waardoor een moeilijk ziekbed en zelfs een sterfbed toch een ontspannen sfeer mogen ademen.

Verlossing van zoeken

Wat vooral zo'n verademing is, is dat het zoeken ophoudt. Het zoeken naar de zin van het bestaan, naar een beetje geluk en welvaart, naar erkenning, naar wie je bent of zou willen zijn. De overtuiging bestaat, dat een mens wat wordt door wat hij kan of heeft. Daarom moet je tot veel in staat zijn, anders ben je niemand, val je niet op. Je moet in ieder geval meer kunnen dan een ander. En je moet veel bezitten, anders tel je niet mee, ben je een middenmoot of minder. En je moet meedoen met iedere trend, en daarin liefst een beetje voorop lopen. Dan ben je belangrijk. En je moet uitgaan, van alles

ondernemen, ervaren, durven, want daarin ligt de kick van je bestaan.

Alleen jammer dat dat zo tegenvalt allemaal. Heb je geld, is het niet genoeg. Doe je mee, zien anderen je niet staan. Heb je wat bereikt, komt een ander toch nog verder. En die kick was eigenlijk een kater, nog maar eens proberen dan, misschien nog wat verder uit het dak. Op die manier wordt alles opgeschroefd. En je bent er nooit. Het ware geluk in de samenleving is als een worst die voor je neus hangt, maar waarin je nooit kunt happen. Of als een dure soap, waarin jij nooit zult meespelen. Of als een miljoenenprijs, die jij nooit zult winnen. Geen wonder dat een mens blijft zoeken, omdat hij op die manier nooit zal vinden. Steeds sneller, steeds intenser wordt die zoektocht, en hij verteert alle krachten.

Ook als je God hebt leren kennen kun je nog op zoek zijn. Op zoek naar erkenning in de kerk. Wat moet je dan kunnen of weten? Of op zoek naar aanvaarding van jezelf, met alles waarover je hart je aanklaagt. Ook voor een gelovig mens kan het ware geluk soms zo ver weg zijn. Soms geeft hij daarvan de schuld aan de kerk, en gaat overal shoppen. Misschien is het geluk ergens anders.

Maar is je verlossing dan wel doorgedrongen? Je geluk, *dat ben Ik*, zegt Jezus. En Ik ben niet ver weg, hoog in de hemel of diep in het dodenrijk. Ik ben niet ergens anders. Ik ben bij je, in je, in je hart. Hij spreekt zalig, diep gelukkig, de armen van geest, die voor Hem open staan, terwijl Hij diegenen waarschuwt die rijk zijn in zichzelf, die vol zijn van hun eigen gedachten (Luk. 6:20,24). Evenzo *diep gelukkig* zijn zij, die de goede verhouding tot God hebben leren kennen en daarnaar verlangen. Zij hebben de zin van het bestaan ontdekt, einde zoektocht, begin van diepe verzadiging. Zo komt een mens tot rust, verlost van een trend die iedereen onbarmhartig opjaagt. Ontspanning, vreugde, niet zoeken maar genieten, niet afhankelijk van andermans oordeel maar geborgen in Gods aanvaarding.

Verlossing van zorgen

Een mens kan ook gevangen zitten in zijn zorgen. Er zijn er, die niet kunnen leven als ze niet alles onder controle hebben. Alles wordt geregeld, desnoods gemanipuleerd, om het naar de eigen zin te krijgen. En zo moet het dan zijn, anders kun je nog ruzie krijgen ook. Zo kan dat gaan in levens, in relaties en in gemeenten.

Maar een mens kan toch niet alles in de hand houden? Vroeg of laat moet je toch erkennen, dat je zelfs je eigen leven en je eigen gezondheid niet onder controle hebt? En nog veel minder het gebeuren om je heen, wat je kan overkomen aan geweld of misdaad. Hoe kun je dan zo bezig zijn met je eigen regelzucht? Is daarin dan je houvast?

Wat een ware verlossing is het dan om je vastheid in Jezus te vinden. Dat Hij je vasthoudt,

vooral wanneer je eigen kracht te kort schiet.

Je zult maar bestolen worden, slachtoffer zijn van geweld. Hoe diepingrijpend dat ook is, blijf er niet in steken. Pakt iemand je kled? Geef je hemd erbij. Waarom? Omdat je van Jezus meer krijgt dan je ooit kunt kwijtraken.

Slaan ze op je wang? Smijten ze je in de gevangenis? Blijf vriendelijk, blijf vooral wie je bent.

Je vrijheid zit in je hart, daar kan geen vijand bij. Menige christen, opgeborgen achter tralies, heeft de waarheid hiervan al ervaren en daarvan getuigd. Ik kan niet alles in mijn leven onder controle hebben, ik *hoef* dat ook niet. Ik word verlost van al mijn zorgen, omdat er voor mij gezorgd wordt.

Scheelt dat veel verkramping of niet?

Verlossing van zelfzucht

Ten diepste word ik verlost van mijzelf, zoals ik koning ben geworden in mijn eigen rijk. In feite zo beperkt, ten ondergang gedoemd, en toch zo hardnekkig dat ik tot het einde toe er alles in zou investeren.

Jezus' woord is dé verlossing van dit verknipte leven.

Zijn vergeving is de sleutel naar een ander bestaan. Om voortaan te leven in de werkelijkheid van God, met Hem in het middelpunt, in de goede harmonie, waardoor een mens vrijuit kan ademen en tot ontplooiing komen.

Die sleutel is *wezenlijk*, anders zul je God nooit zien.

Maar alleen die sleutel *bezitten* is niet de bedoeling. Nu ook *gaan* tot God, in de vreugde van je Heer, om bij Hem en door Hem je verlossing te ervaren van dag tot dag.

Ds. B. Luiten is predikant van de Gereformeerde Kerk te Zwolle-Centrum

Rijksbijdrage voor Kampen? (1)

Al geruime tijd staat de bekostiging van de Theologische Universiteit in Kampen (Broederweg) onder druk. Door de laatste generale synoden is kritisch gekeken naar omvang en beheersing van de financiële middelen voor de universiteit. Het strakkere financieel beleid van de synoden heeft geleid tot aanzienlijke bezuinigingen voor de jaren 2003 t/m 2005. Bovendien is uitgesproken dat er moet worden gezocht naar andere vormen van bekostiging dan alleen de bijdragen (quota) uit de kerken. In opdracht van de GS Zuidhorn 2002 heeft het curatorium (bestuur) van de universiteit zich daarom diepgaand bezonnen op de vraag naar mogelijke financiële overheidssteun voor de TU. Het resultaat daarvan is verwoord in het rapport van het curatorium aan de komende GS Amersfoort 2005. In twee artikelen ontvangt u een samenvatting van de studie van het curatorium. In deze eerste bijdrage spreekt het verleden en komt de huidige overheidsregeling aan de orde.

P.T. Pel ■

Van Leusden naar Amersfoort

De roep vanuit de kerken naar andere vormen van bekostiging klinkt al op de GS Leusden in 1999. Deze synode gaf het curatorium de opdracht om *“onderzoek te doen naar mogelijkheden van andere vormen van financiering en de voorwaarden die daarbij gelden en hierover te rapporteren aan de volgende synode. Het zoeken naar andere bronnen van inkomsten mag niet ten koste gaan van de zelfstandigheid van de universiteit als school van de kerken”*.

Als gronden zijn door de GS Leusden hierbij o.a. vermeld:

- * *“de voor de eerste jaren voorziene stijging van kosten vraagt om een beleid dat aanstuurt op bezuiniging; de kosten stijgen voortdurend;*
- * *zolang de zelfstandigheid van de school der kerken gewaarborgd blijft, is het zoeken naar andere bronnen van financiering niet bij voorbaat uitgesloten;*
- * *een nauwe band tussen school en kerken blijft van wezenlijk belang”*.

Het toenmalig curatorium heeft aan de GS Zuidhorn 2002 rapport uitgebracht over verschillende vormen van financiering, zoals door legaten, giften, sponsoring en overheidssteun. Binnen het curatorium bestond echter geen eenstemmigheid over het aanvaarden van over-

heidssteun. De meerderheid vond dat financiële overheidssteun op zich niet behoeft te worden afgewezen vanwege het risico van te grote overheidsinvloed en dat steun voor specifieke activiteiten ook zou moeten kunnen. Toch wilde diezelfde meerderheid voor de eigenlijke predikantsopleiding geen subsidie aanvragen, met als argumentatie:

“De Universiteit is geen algemene wetenschappelijke opleiding, zonder meer. Welke studie-uitgangen er ook zullen komen, karakterbepalend en beslissend voor haar bestaansrecht is dat ze ‘wetenschappelijke opleiding tot de dienst des Woords’ is. De opleiding tot de dienst van het Woord en de verkondiging van het evangelie door de predikanten die deze opleiding gevolgd hebben, is een verantwoordelijkheid van de christelijke kerk zelf (1 Tim. 3: 15, 2 Tim. 2:2). Deze kerk weet zich ook geroepen deze opleiding te onderhouden (1 Kor. 9: 14, HC Zondag 38, art. 18 KO). Bovendien zijn de aan de opleiding verbonden hoogleraren kerkelijke ambtsdragers.”

Een minderheid van het curatorium stelde dat in het geheel geen bekostiging van overheidswege zou moeten worden aangegaan en stond afwijzend tegenover het aanvragen van subsidie.

Op de GS Zuidhorn liepen de meningen uiteen van het aanvragen van subsidie zonder

meer tot het zelf als kerken onderhouden van de opleiding in de lijn van art. 18 KO. Op de synode is hierover geen eenstemmigheid bereikt. Uitkomst was een synodebesluit met twee 'lijnen': enerzijds de opdracht aan het curatorium om een 'proef-aanvraag' in te dienen bij de overheid en anderzijds om aan de volgende GS een zo goed mogelijk onderbouwd voorstel voor te leggen waarin ook de principiële vragen rond overheidssubsidie worden betrokken.

Uit deze korte terugblik blijkt dat de herhaalde vraag naar (mede-) bekostiging van de TU door de overheid is opgekomen uit de GS, dus uit de kerken zelf. 'Kampen' heeft er niet om gevraagd. Duidelijk is ook dat de vraag naar overheidsbekostiging direct samenhangt met de financiële kaders die de kerken zich zelf stellen. Dat is ook logisch: de vraag naar mogelijke overheidsfinanciering zou niet worden gesteld, als de druk op de kerkelijke quota daartoe geen aanleiding zou geven. Tegelijk mag duidelijk zijn dat de financiële druk wel een relevante factor is, maar geen doorslaggevende factor kan zijn. Omdat de vorige synoden niet een concreet standpunt hebben ingenomen, ligt deze taak nu op de tafel van de GS Amersfoort. De weg van Leusden naar Amersfoort blijkt lang!

Opbouw advies

In zijn advies aan de komende GS heeft het curatorium een aantal zaken op rij gezet, nl.:
1e de financiële verhouding tussen kerk en overheid in het verleden;
2e de positie van de theologische universiteit in de huidige onderwijswetgeving;
3e principes rond de bekostiging van de theologische universiteit.

Kerk en overheid in het verleden

De financiële verhouding tussen kerk en overheid in ons land is in het verleden zeer uiteenlopend geweest. Tot 1795 was 'de gereformeerde kerk' de van overheidswege bevoorrechte kerk. Voor alle niet-gereformeerden gold: ze moesten hun eredienst zelf bekostigen, hun gebouwen zelf onderhouden, hun voorgangers zelf volledig honoreren. En bovendien moesten ze als ingezetenen meebetalen aan iedere heffing die de overheid oplegde voor het onderhoud of herstel van de officiële kerkgebouwen ter plaatse en ook meebetalen aan de belastingen waaruit de overheid het traktement van gereformeerde predikanten voldeed. Want de overheid zorgde voor de kerk, maar zij erkende er maar één.

Typerend is art. XXVIII van de kerkenordening van de nationale synode van Dordrecht 1618-1619: *"Gelijk het ambt der Christelijke overheden is de H. Kerkdienst op alle manieren te bevorderen, die door hun voorbeeld de onderdanen aan te beve-*

len en de Predikanten, Ouderlingen en Diakenen in alle voorvallende nood de hand te bieden en bij hun goede orde te beschermen, alzo zijn alle Predikanten, Ouderlingen en Diakenen schuldig, de ganse gemeente vlijtiglijk en oprechtelijk in te scherpen de gehoorzaamheid, liefde en eerbied, die zij de Magistraten schuldig zijn."

De Bataafse revolutie van 1795 betekende een omkeer. De nieuwe overheid wenste geen 'publieke religie' meer te erkennen en ook geen keus te doen uit de vele kerkelijke groeperingen. Kerk en staat zouden volkomen gescheiden moeten worden. Er moest zo snel mogelijk een einde komen aan de voorrechten die de Hervormde Kerk genoot, ook de financiële, zowel in de uitbetalingen als in het gebruik van gebouwen en goederen. Tot zover kwam het echter in de praktijk niet door de verdere politieke ontwikkelingen in die jaren. Onder Koning Willem I werd de Hervormde Kerk opnieuw financieel gesteund. Ook 'andere godsdienstige gezindten' konden toen volgens de Grondwet 1815 aanvragen indienen voor overheidstoelagen. Daartegenover stond het toezicht van de 'sovereine vorst' over alle godsdienstige richtingen. Voor de Hervormde Kerk leidde dit zelfs tot de invoering van het Algemeen reglement.

De houding van de christelijke afgescheidenen vanaf 1834 tegenover het aanvaarden van overheidsuitkeringen, werd vooral bepaald door hun afkeer van overheidsinmenging in de kerk. De afgescheidenen hebben in de eerste en moeilijkste jaren van hun kerkelijk bestaan dan ook geen aanspraak gemaakt op uitkeringen uit 's lands kas. Overigens werd er onder de afgescheidenen zeker niet eenstemmig gedacht. Aan de ene kant stond Hendrik de Cock die niet alle overheidsbemoeienis afwees. Aan de andere kant stond met name H.P. Scholte die een vergaande scheiding tussen kerk en staat voorstond. Ook Brummelkamp stond in deze laatste lijn.

In latere jaren veranderde de opstelling. De synode van de Christelijke Afgescheidene Gereformeerde Kerk van 1849 te Amsterdam kreeg van verschillende kanten de vraag of het geoorloofd is ondersteuning te verzoeken uit 's lands schatkist. De synode oordeelde van wel en verantwoordde dit als volgt:

"1. Het zou beter zijn dat alle kerkgenootschappen zichzelf onderhielden.

2. Bij de bestaande scheiding van kerk en staat zijn voor bezoldigingen uit 's lands kas geen deugdelijke redenen aan te voeren.

3. Volgens de grondwet is de toelage echter aan de verschillende kerkgenootschappen verzekerd.

4. De 'Christelijk Afgescheidene Gereformeerde Gemeenten' dragen gelijkelijk bij aan de inkomsten van de staat, helpen op deze wijze de andere kerkgenootschappen te onderhouden.

5. Wij, 'de ware afstammelingen der voormaals heerschende Gereformeerde Kerk', ontvangen ech-

ter niets.

6. *De door veel gemeenten afgelegde verklaring geen aanspraak te zullen maken op een toelage, kan voor de Regering geen verhindering zijn om billijk en rechtvaardig te handelen jegens allen.*"

De synode van 1854 te Zwolle ging nog een stap verder. Deze synode, die ook besloot tot oprichting van een algemene theologische school, richtte zich rechtstreeks tot de overheid en maakte aanspraak op traktementen. Wenste de regering dat niet te doen, dan zou de synode liever willen dat geen enkel genootschap iets ontving. De synode vroeg zowel om subsidie als restitutie. Dit laatste als terugbetaling van wat in het verleden betaald was t.b.v. anderen. De overheid ging echter niet op het verzoek van de synode in.

Mede onder invloed van vertegenwoordigers van de Schotse kerken hebben volgende synoden in 1860 en latere jaren afgezien van het vragen van overheidssteun en werd het zelfs principieel verwerpelijk geacht. Deze veranderde visie lijkt mede beïnvloed door het adagium van Groen van Prinsterer 'In het isolement - dat is beginselvastheid - ligt onze kracht.'

Nadien is er op achtereenvolgende synoden tot 1892 bij herhaling opnieuw over gesproken. Daarbij bleek een fundamentele tegenstelling tussen de professoren Van Velzen, Hel de Cock, Steketee en Noordt zij (vóór aanvaarding van een afkoopsom door de overheid) en professor Brummelkamp (daartegen). Het standpunt van afwijzing van zowel 'subsidie' als 'restitutie' door de overheid bleef echter telkens als meerderheidsstandpunt gehandhaafd. De synoden waren vóór schrapping van het bewuste grondwetsartikel, zodat de staat aan geen enkel kerkgenootschap meer een uitkering zou doen.

Evenwel bleef de bestaande praktijk nog jaar en dag gehandhaafd. De Gereformeerde Kerken, voortgekomen uit Afscheiding en Doleantie, vroegen en ontvingen geen overheidssubsidie; met name de Nederlandse Hervormde Kerk wel. O.a. Abraham Kuiper als theoloog en politicus opponeerde tegen deze 'zilveren koorde', de uitkeringen aan de Hervormde Kerk.

In 1946 werd een staatscommissie ingesteld die de regering moest adviseren. Deze commissie-Van Walsum kwam pas in 1967 met haar rapport. Alle kerken zouden gelijk moeten worden behandeld. De commissie stelde voor wetelijk vast te leggen dat jaarlijks een algemene uitkering van vijftig miljoen gulden aan de kerken zou worden uitgekeerd. In 1969 reageerde de regering echter negatief en koos in plaats van uitbreiding juist voor stopzetting. De overheid kwam met een afkoopsom van 250 miljoen gulden, te verdelen over de kerken die volgens de grondwet rechthebbende waren of

daaruit waren voortgekomen. Het geld werd bestemd voor pensioenvoorzieningen in de kerken.

De GS Arnhem 1981 besloot om aanspraak te maken op een evenredig deel van de afkoopsom en vond dat hieraan geen onaanvaardbare voorwaarden waren verbonden. Op de GS Spakenburg-Noord 1987 werd later de interne verdeelsleutel vastgesteld voor de van het rijk ontvangen gelden. De uitkering van de overheid werd in dank aanvaard.

Eerder had de GS Kampen 1975 de vraag om subsidie voor de nieuwbouw van de bibliotheek van de TU afgewezen met als motief *"dat het voor de kerken roeping is, dat zij haar eigen opleiding tot de dienst des Woords op zodanige wijze in stand houden, dat haar volledige zeggenschap over aard en inrichting van het te geven onderwijs ten volle gewaarborgd blijft."*

In 1990 kwam op de GS Leeuwarden het gebruikmaken van financiële overheidssteun ter sprake. De GS sprak daarbij o.a. uit: *"het is een principiële zaak, dat de opleiding voor predikanten wordt bekostigd door de kerken; dit uitgangspunt houdt wel de mogelijkheid in, dat zaken rond de opleiding incidenteel voor overheidssubsidie in aanmerking kunnen komen. Uit het feit dat de kerken een universiteit onderhouden tot de dienst des Woords (art. 18 KO) vloeit voort dat het eventueel aanvaarden van overheidssteun niets mag afdoen van de vrijheid van onderwijs."* Enerzijds noemde de GS Leeuwarden de bekostiging van de TU door de kerken dus een principiële zaak, anderzijds sloot zij incidentele overheidssteun niet uit. Bovendien benadrukte de synode sterk het belang om te voldoen aan de kwaliteitseisen van de overheid en het behoud van de rijkserkenning als instelling van hoger onderwijs.

De TU in de onderwijswetgeving

De Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (WHW) kent globaal twee soorten instellingen. Er zijn de zgn. *bekostigde instellingen* voor hoger onderwijs. Dit zijn o.a. alle openbare universiteiten en drie bijzondere universiteiten, te weten:

1e de Vrije Universiteit te Amsterdam;

2e de Radboud Universiteit Nijmegen;

3e de Katholieke Universiteit Brabant te Tilburg;

Zij hebben recht op bekostiging door het Rijk, voorzover zij aan de overheidseisen inzake kwaliteit e.d. voldoen.

Daarnaast zijn er de zgn. *aangewezen instellingen* voor hoger onderwijs. Hieronder valt de TU. De 'aanwijzing' door de overheid betekent concreet dat de TU de naam universiteit mag dragen en dat de TU een academische instelling is. Ook voor de aangewezen instellingen gelden bepaalde overheidseisen, met name gericht op de kwaliteit van de instelling.

Studenten aan een aangewezen instelling hebben recht op studiefinanciering.

Aangewezen instellingen kunnen de overheid verzoeken om een rijksbijdrage, maar dit hoeft niet. Zo bestaat er dus een nadere tweedeling onder de aangewezen instellingen, nl. aangewezen instellingen met een rijksbijdrage en aangewezen instellingen zonder rijksbijdrage. De theologische universiteit (Broederweg) is sinds 1975 een aangewezen instelling zonder rijksbijdrage; de TU in Apeldoorn van de Christelijke Gereformeerde Kerken is een aangewezen instelling met rijksbijdrage. Dit laatste geldt ook voor de TU Kampen (Oudestraat). Verder hebben talloze kerkgenootschappen een (ambts)opleiding, waarvoor zij als aangewezen instelling een rijksbijdrage ontvangen, zoals:

1. het Nederlands-Israëlitisch Kerkgenootschap,
2. de Remonstrantse Broederschap,
3. de Algemene Doopsgezinde Sociëteit,
4. de Oud-Katholieke Kerk,
5. de Bond van Vrije Evangelische Gemeenten in Nederland,
6. de Unie van Baptisten Gemeenten in Nederland, en
7. de Nederlandse Hervormde Kerk (nu PKN).

Het curatorium van de TU (Broederweg) is na de GS Zuidhorn niet overgegaan tot het indienen van een ‘aanvraag onder voorbehoud’ bij het Ministerie van OCW. Belangrijkste reden hiervoor is dat het curatorium van oordeel is dat het niet getuigt van een goede houding jegens de overheid om eerst een ‘aanvraag onder voorbehoud’ in te dienen en daarna achteraf intern als kerken ter generale synode te beraadslagen of de kerken überhaupt wel een aanvraag willen doen en zo ja, welke. Het indienen van een aanvraag bij de overheid is geen vrijblijvende zaak. Een ‘aanvraag onder voorbehoud’ of ‘proefaanvraag’ past niet in het wettelijk systeem.

De GS Amersfoort zal zich dan ook eerst moeten bezinnen en uitspreken over de principiële vragen rond het ontvangen van financiële overheidssteun. Zonder die bezinning is een aanvraag ook niet te doen, omdat niet duidelijk is welke aanvraag dat zal moeten zijn. Over die bezinning volgende week meer.

mr. P.T. Pel is advocaat. Hij is lid van het curatorium van de Theologische Universiteit te Kampen

De omvang van de rijksbijdragen blijkt uit de Begroting 2005 van het Ministerie van OCW:

**levensbeschouwelijke instellingen:
(bedragen x ff 1.000)**

	2005	2006	2007	2008	2009
Universiteit voor Humanistiek	3.765	3.738	3.741	3.741	3.741
Katholieke inst.van wetensch. theol.onderwijs	12.149	12.066	12.066	12.066	12.066
Theologische Universiteit GKN (Kampen I)	4.117	4.088	4.089	4.089	4.089
Theologische Universiteit CGK	1.199	1.191	1.192	1.194	1.193
Nederlandse Hervormde Kerk	3.027	3.006	3.006	3.006	3.006
Overige	703	703	703	703	703
totaal	24.960	24.792	24.797	24.799	24.798

De beslissing over een jaarlijkse rijksbijdrage wordt genomen door de wetgever. De aangewezen instellingen die een rijksbijdrage willen ontvangen, moeten nl. worden geplaatst op een lijst bij de wet. Een aanvraag voor een rijksbijdrage loopt dus via het Ministerie van OCW en moet daarna worden behandeld door de Tweede en Eerste Kamer.

Voor wat betreft de TU Apeldoorn heeft de Generale Synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken (CGK) in 1974 besloten de overheid om een rijksbijdrage te vragen van 48% van de begroting van de TUA. Ingaande 1975 heeft zij deze ook ontvangen. Het percentage van 48% is destijds ingegeven door het eigen standpunt van de CGK dat de overheidsbijdrage onder de 50% moest blijven om zodoende haar zelfstandigheid jegens de overheid te bewaken. Inmiddels hebben de CGK in 2001 besloten tot het indienen van een aanvraag voor een rijksbijdrage van (bijna) 100%. De Minister van OCW is voornemens deze aanvraag te honoreren.

Een geur van Christus

Gereformeerde school zijn in de naam van Jezus

Inleiding

In het gereformeerde (basis)onderwijs is een bezinningsproces gaande rond deze vraag: 'Wat is het eigene van de gereformeerde identiteit van onze scholen?' Decennia lang is dit eigene verwoord vanuit de begrippen verbond, doop en kerk. Vandaag de dag blijkt het denken vanuit deze begrippen velen niet meer aan te spreken. Daar zijn drie redenen voor aan te geven:

- ze worden door velen als abstraherend ervaren: 'het' verbond, 'de' doop en 'de' kerk (hoewel deze begrippen wel degelijk betrekking hebben op een warme, existentiële en bijbelse werkelijkheid);
- voor veel niet-gereformeerde ouders die hun kinderen op de gereformeerde scholen brengen, blijkt dit ook een niet-herkenbaar kader te zijn;
- de vraag laat zich stellen of deze drie begrippen (bijbels en theologisch gezien) wel zó centraal behoren te staan.

J.R. Douma ■

Spirituele identiteit

Bij het nadenken over de identiteit van de gereformeerde scholen is het van belang om een onderscheid te maken tussen enerzijds de juridische identiteit en de spirituele identiteit. De juridische identiteit heeft te maken met de reden waarom het gereformeerd onderwijs als bijzonder, zich onderscheidend onderwijs kan worden aangemerkt. Op dit niveau spelen de gereformeerde belijdenisgeschriften een cruciale rol: deze vormen de basis voor het anders-zijn van het gereformeerde onderwijs ten opzichte van het christelijke onderwijs. Deze juridische identiteit speelt een belangrijke rol bij het toelatingsbeleid van het gereformeerde onderwijs.

De spirituele identiteit is de identiteit waardoor de school zich in haar dagelijkse reilen en zeilen kenmerkt. Welke sfeer ademt de school? Wat zijn belangrijke waarden voor de school? Hoe wordt er concreet vorm gegeven aan het bijbelonderwijs en met welk doel wordt dat gegeven? Hoe kijken leerkrachten aan tegen de

kinderen? Al dergelijke vragen kunnen een antwoord krijgen binnen het kader van een helder geformuleerde spirituele identiteit.

Christus centraal

Voor het opnieuw doordenken en formuleren van de gereformeerde identiteit zal ik mijn insteek nemen bij een bijbelse metafoor: een geur van Christus. Ik zie deze metafoor als een kristallisatiepunt, een centrale gedachte voor het nadenken. Het is een beeld dat ook veel mogelijkheden biedt om heel dicht op de praktijk na te denken over de dagelijkse vormgeving en beleving van de identiteit op school en in het klaslokaal.

Een essentiële vooronderstelling van dit verhaal is deze: het meest cruciale van de gereformeerde identiteit is dat Jezus Christus centraal staat. Dat is een oerreformatorisch gegeven. De bekende drie sola's (sola scriptura, sola gratia en sola fide) worden namelijk gedragen en gekleurd door het solus Christus: Christus alleen! Het is niet denkbeeldig om te vooronderstellen dat in de afgelopen decennia de gere-

formeerde identiteit in de beleving van velen op een eenzijdige manier is gaan samenvallen met datgene waarin we ons onderscheiden van andere christenen: een specifieke kijk op en een sterke accentuering van verbond, doop en kerk. Maar gereformeerd zijn betekent altijd allereerst: christen zijn, in gemeenschap met

gereformeerd zijn betekent: Christus centraal stellen

Christus leven, en in die gemeenschap alles ontvangen wat God ons belooft. Zondag 1 van de Heidelbergse Catechismus legt daarvan een welsprekend getuigenis af. Onze geloofsgeprekken zouden zich hier (weer) veel meer op moeten concentreren: Wie is Jezus Christus voor ons? Deze prachtige geloofswerkelijkheid van het kennen van Christus kan zeker ook besproken en beleden worden met behulp van de bijbelse woorden verbond, doop en kerk, maar deze nemen ten opzichte van de Persoon en het werk van de Here Jezus Christus een 'secundaire' plaats in, waarmee ik bedoel: ze kunnen alleen werkelijk begrepen en beleefd worden vanuit Jezus Christus.

Niet onbelangrijk

Nu haast ik mij om duidelijk te maken dat het me er niet om gaat te stellen dat verbond, doop en kerk onbelangrijke zaken zijn, die in een hernieuwde formulering van de gereformeerde identiteit geen enkele rol meer zouden moeten spelen. Mij gaat het erom dat we onze start niet langer nemen in deze drie begrippen, maar bij Jezus Christus zelf. Door Hem heen gaan ook de werkelijkheden van verbond, doop en kerk opnieuw voor ons open.

Verbond betekent allereerst dat God eeuwig opnieuw met ons begint. Hij neemt het initiatief en houdt het initiatief. Verbond betekent dat God er naar verlangt om in verbondenheid met mensen te leven: God is een God van mensen! Verbond betekent dat we God kennen als een God van verbondenheid: in Zichzelf is Hij een en al gemeenschap, Vader, Zoon en heilige Geest. Deze eeuwige God van verbondenheid sluit een eeuwigdurend verbond met de gelovigen en hun kinderen. Dit verbond gaat in zijn volle diepte open in Jezus Christus. Sterker nog: Christus is de middelaar van een beter en nieuw verbond (Hebr. 8:6 en 9:15). Dit verbond leren we kennen door de Geest (2 Kor. 3:6-8). De kern van dit verbond is het kennen van God als onze liefdevolle en trouwe Vader (Galaten 4:6-7), de persoonlijke verbondenheid met Jezus Christus (Joh. 15:1-8) en het zich laten leiden door de Geest (Rom. 8:15-16).

De doop is een teken en zegel van Gods beloften die in Jezus Christus Ja en Amen zijn

(2 Kor. 1:20). Gedoopt worden betekent: sterven met Christus én met Hem opstaan in een nieuw leven (Rom. 6:4). In de doop worden we dankzij het verzoenende werk van Christus verbonden met de drie-enige God. Het sacrament van de doop is vóór alles vol van Gods beloften: een nieuw leven, vervulling met de Geest, vergeving van zonden, nieuwe gehoorzaamheid, godvrezend leven, een hemelse en dus hoopvolle toekomst. Dat alles belooft God ons in de doop. En de heilige Geest verzekert ons ervan dat Hij ons tot levende leden van Christus wil maken. Hij eigent ons toe wat wij in Christus hebben (zie Doopformulier).

De kerk is het lichaam van Christus (1 Kor. 12:12-31). Hij is het Hoofd van de kerk (Efez. 1:22-23). De gemeente van Jezus Christus, het gezin van God, de tempel van de heilige Geest is bij uitstek de plek waar we genade ontvangen en genade leren uitdelen. Het is ook een pijler en fundament van de waarheid (1 Tim. 3:15). Daar wordt het geheim van de godsvrucht bewaard en doorgegeven: Christus (1 Tim. 3:16)!

Oftewel: gereformeerd zijn betekent: Christus centraal stellen, Christus alleen (solus Christus) en Christus helemaal (totus Christus). Voor een hernieuwde doordenking van de gereformeerde identiteit kunnen we daarom met volle vrijmoedigheid onze insteek nemen bij Jezus Christus.

Een geur van Christus

De metafoor 'een geur van Christus' vinden we in 2 Kor. 2:14-17: Maar God zij gedankt, die ons te allen tijde in Christus doet zegevieren en de reuk van zijn kennis allerwegen door ons verspreidt, want wij zijn voor God een geur van Christus onder hen, die gered worden, en onder hen, die verloren gaan; voor dezen een doodslucht ten dode, voor genen een levensgeur ten leven. En wie is tot zulk een taak bekwaam? Want wij zijn niet als zovelen, die

we zijn allereerst voor Gód een geur van Christus

winst maken uit het woord van God, maar wij spreken in Christus uit zuivere bedoelingen, ja, op gezag van God en voor Gods aangezicht. In dit bijbelgedeelte wordt de verkondiging van het evangelie van Christus door zijn dienaren beschreven:

- als het verspreiden van de reuk van de kennis van Christus (God zelf doet dit) en
- als het zijn van een geur van Christus
- voor God en
- onder hen die gered worden of verloren gaan.

Hierover is veel te zeggen, maar in het kader van dit verhaal volsta ik met het maken van een aantal opmerkingen:

1. Bij de woorden reuk en geur (osmè en euoodia) kunnen we denken aan de geur van mirre (Joh. 12:3), aan de lieflijke reuk van de offers uit het Oude Testament (Leviticus) en Efez. 5:2, aan de geur van zalfolie waarmee mensen in het Oude Testament werden gezalfd.
2. Omdat geur bijbels gezien verbonden kan worden met zalven, komt het werk van de heilige Geest heel direct in beeld.
3. We zijn allereerst voor Gód een geur van Christus: God vindt het heerlijk dat zijn kinderen op aarde ruiken naar zijn Zoon. Hier komt ook de thematiek van aanbidding en lofprijzing in beeld.
4. Vervolgens zijn we een geur van Christus onder de mensen met wie we in contact komen. Voor wie gered worden is het een levensgeur. Voor wie verloren gaan is de geur van Christus een stank.

Een geurende school

Het bijbelse beeld van de geur of de reuk, kun je ook toepassen op het gereformeerde school zijn. Dat brengt met zich mee dat er heel directe aandacht komt voor de sfeer (atmosfeer) op school. De gereformeerde identiteit zit niet allereerst in inhouden die onderwezen worden. Net zo min als in de normen en regels die op school gelden (wat snel tot een zekere mate van moralisme kan leiden). Ook niet in het correct toepassen van het toelatingsbeleid. Nu komt juist de persoon van de leerkracht veel sneller en directer in beeld. Zij of hij is vóór alles degene die een geur van Christus mag verspreiden en vooral ook mag zijn.

Waarom herken je nu een school die gestempeld door de geur van Christus? Een eerste antwoord op die vraag wordt gegeven met behulp van een drieslag die je vindt bij Jodocus van Lodenstein. Daarna volgen nog een aantal meer praktische opmerkingen.

Leven, lieven, loven

Jodocus van Lodenstein was een gereformeerd predikant die leefde in de 17e eeuw, het tijdperk van de Nadere Reformatie. Van hem is een bekend vers bewaard gebleven: Hoog, omhoog, het hart naar boven! Hier beneden is het niet:

‘t Ware leven, lieven, loven,

Is maar, daar men Jezus ziet.

Een school waar je Jezus ziet, een school dus die geurt naar Christus, is een school die gekenmerkt door leven, lieven en loven.

Leven Het gaat om een levendige, veelkleurige school, waar de Geest van leven en van creativiteit waait. Een school waar hartelijke blijdschap heerst omdat alle kinderen en alle leerkrachten

anders zijn, allemaal uniek door God geschapen. Leven is in de bijbel altijd sprankelend, nooit grijs, nooit koekoek-éénzang, nooit doods, nooit saai. Een gereformeerde school in de naam van Jezus bruist van leven. Want Christus is het Leven (Joh. 14:6 en Kol. 3:1-4)!

Lieven Het gaat om een school die gestempeld wordt door een liefdevolle atmosfeer. Leerkrachten hebben de kinderen lief omdat ze

een gereformeerde school in de naam van Jezus bruist van leven

geliefd zijn door Jezus (Joh. 15:9). Zo benaderen ze de kinderen altijd, ook als er sprake is van gedrag dat niet gewenst is. Op een gereformeerde school zijn de kinderen en de leerkrachten niet allereerst zondaars, maar door God geliefde mensen die in Christus al onze liefde waard zijn. Deze liefde is vrucht van de Geest (Gal. 5:22) en op z’n allermooist zichtbaar in het leven van Jezus.

Loven Het gaat om een school waar aanbidding een belangrijke rol speelt. Het kennen van Christus verdiept zich vooral ook in de weg van lofprijzing en aanbidding. Het zingen op een gereformeerde school in de naam van Jezus beperkt zich dan ook niet tot het leren van een Psalm of een ander lied, maar neemt een onmisbare plek in in het leven op school. Er wordt veel tijd voor genomen. Want vervulling met de Geest van Jezus leidt tot het zingen van lofzangen en geestelijke liederen (Efez. 5:18-21). Een school waar veel wordt gezongen tot eer van God is een school waar het leven en de liefde van Christus steeds meer zal opbloeien.

In de praktijk

In het laatste onderdeel van dit verhaal wil ik nog wat dichter naar de praktijk toegaan. Ik geef geen afgeronde overwegingen, maar denk hardop na over de vraag wat het praktisch voor een gereformeerde school kan betekenen om in de naam van Jezus samen te leven, onderwijs te geven en met elkaar om te gaan.

1. Een gereformeerde school in de naam van Jezus wordt gekenmerkt door veiligheid, transparantie en eerlijkheid. Want in Christus vinden we ook de moed om ons kwetsbaar op te stellen, om zwak te zijn, om niet op onszelf en onze eigen vaardigheden te vertrouwen maar volledig op Jezus en de kracht en wijsheid van zijn Geest, om fouten toe te geven, om vergeving te vragen, om recht door zee te zijn, om helder en tegelijk barmhartig te zijn. Kortom: op een gereformeerde school in de naam van Jezus spellen en beleven we dag in dag uit wat het betekent om van genade te leven en om die genade aan elkaar uit te delen.

2. Op een gereformeerde school in de naam van Jezus worden alle kinderen gezien als unieke schepselen van God. Ze mogen er allemaal zijn in hun eigenheid, met hun eigen gaven. Sterker nog: van elk kind mogen we om Jezus' wil zeggen: 'Jij bent een nieuwe schepping in Christus'.
3. Op een gereformeerde school in de naam van Jezus is de belangrijkste doelstelling: kinderen helpen om zich door Christus geliefd te weten en om steeds meer op Jezus te gaan lijken.
4. Rondom een gereformeerde school in de naam van Jezus staan ouders die regelmatig samen bidden voor de school, voor de leerkrachten en voor de klassen. Dit aanhoudende gebed heeft een plaats in het besef dat er een geestelijke strijd gaande is, die juist ook op een school waar Jezus aanbeden wordt concreet gestalte zal krijgen.
5. Het bijbelonderwijs op een gereformeerde school in de naam van Jezus heeft als doel: dat de kinderen Christus leren kennen. Hij is het die in het gewaad van de Schriften naar ons toekomt. Naar Hem verwijzen alle geschiedenissen en beelden uit het Oude Testament. In Hem openbaart God Zich volledig. Als we God als Vader willen leren kennen, moeten we bij Jezus zijn.
6. Een gereformeerde school in de naam van Jezus is bij uitstek de plek waar kinderen kunnen leren wat het verschil is tussen religie (geloven beleven en vormgeven als het vervullen van godsdienstige plichten) en relatie (geloven beleven en vormgeven als een vertrouwelijke, persoonlijke en intieme relatie met Jezus Christus, die je Verlosser en Heer is).
7. Een gereformeerde school in de naam van Jezus is een school die zich heel nauw verbonden weet met kerk en gezin (de triangelgedachte). Op alle drie plaatsen gaat het om

hetzelfde: leren leven met Christus. Kijken naar Hem resulteert in lijken op Hem.

8. Op een gereformeerde school in de naam van Jezus steekt het onderwijsteam veel tijd in het samen leren kennen van Christus door intensief samen om te gaan met het Woord van God. Het team vormt een 'kleine groep' die regelmatig samenkomt voor bijbelstudie, bidden, belijden van zonden en bemoediging (de 4 B's).
9. Op een gereformeerde school in de naam van Jezus staat, als het gaat om het groeien in gehoorzaamheid, niet allereerst de Wet van God (de Tien Geboden) centraal maar de vrucht van de Geest: liefde, blijdschap, vrede, lankmoedigheid, vriendelijkheid, goedheid, trouw, zachtmoedigheid, zelfbeheersing (Gal. 5:22). Deze negenvoudige vrucht was en is volmaakt zichtbaar in het leven van Christus.

Geuren naar Christus

Het gereformeerde onderwijs wordt gekleurd door mensen. Het spreken over 'gereformeerde identiteit' kan abstract worden als we dat vergeten. Het gaat erom dat alle mensen die bij dit onderwijs betrokken zijn (als leerkracht, als leerling of als ouder) beseffen waar het in het leven ten diepste om gaat: Christus kennen (Filippenzen 3:8). De mate waarin we Hem kennen (in zijn genade, liefde, aanvaarding, vergeving, heiligheid, gehoorzaamheid, glorie en overgave) is beslissend voor de spirituele identiteit van een gereformeerde school. Een school die geurt naar Christus zal een school zijn waar een liefdevolle en open sfeer heerst. Het zal een school zijn met uitstraling!

Dr. J.R. Douma is predikant van de Gereformeerde Kerk te Haarlem

KERNREDACTIE:

Drs. G.J. van Middelkoop,
Prof. Dr B. Kamphuis

OVERIGE REDACTIELEDEN:

Dr. E.A. de Boer, Drs A.L. Th. de Bruijne,
Drs. I.D. Haarsma, Prof. Dr. G. Kwakkel,
Drs. B. Luiten, Drs K. de Vries, J. Westert.

MEDEWERKERS:

J.J.D. Baas, Drs E. Brink, J.M. de Jong,
Drs. A.S. van der Lugt, Dr J. Smelik,
Drs. H. Veldman

BLADMANAGEMENT:

Mevrouw M.T. Kremer
Scholma Druk bv, Postbus 7
9780 AA Bedum, tel. 050 3653552

Alle stukken voor de redactie bij voorkeur per
E-mail: reformatie@scholma.nl, ingeval per
post via bovengenoemde postbus.

Uitgever: Print Media.bv, Bedum
Technische realisatie:
Scholma Druk bv. Bedum

ADMINISTRATIE EN ADVERTENTIES:

Scholma Druk, postbus 7,
9780 AA Bedum.
Telefoon: 050 - 3013636.
Fax: 050 - 3012732
(o.v.v. Reformatie).
E-mail: reformatie@scholma.nl
Aanlevering advertenties in overleg.
ING Bank: 66.30.92.620

ABONNEMENTSPRIJZEN:

€ 49,50 per jaar
studenten € 19,50;
buitenland € 109,00

- abonnementsjaar loopt van
1 januari t/m 31 december

- opzegging van het abonnement dient 1
maand voor aanvang van het nieuwe abon-
nementsjaar schriftelijk of per e-mail te
geschieden (voor 1 december)
Losse nummers € 1,50 (incl. Porto).

De Reformatie is op Daisy cd-rom
verkrijgbaar bij de Chr. Blinden-
bibliotheek voor blinden en slecht-
zienden. Tel. (0341) 565477.

ADVERTENTIES:

Prijs: € 0,45 per mm.
Contracttarief op aanvraag.

Zonder schriftelijke toestemming van de uit-
gever is het niet toegestaan artikelen uit dit
blad over te nemen.

ISSN 0165-5191

Leusden - aangenomen: ds. J. van Benthem te Drachten, die bedankte voor Buitenpost en Assen-Peelo.

Assen - 24 februari was ds. J.H. Kuiper vijftieng jaar predikant.
Zijn standplaatsen waren: Vrouwenpolder (1980), Haulerwijk (1989), met vervroegd emeritaat: 2000.

PERSBERICHT

Studiedag TU Kampen (Broederweg): 'Vrijgemaakt-gereformeerd: 1945 en vervolgens' - 17 maart 2005

De vrijgemaakt-gereformeerde kerkgeschiedenis is een interessant veld van studie. In de voorbije vijf jaar is er door een zestal studenten aan de TU Kampen-Broederweg onderzoek gedaan naar diverse thema's uit de geschiedenis van de 'vrijgemaakte' kerken sinds 1945. Voor de presentatie van hun onderzoek is een studiedag belegd op D.V. donderdag 17 maart 2005.

De volgende onderwerpen komen aan de orde:

- De 'doorbraak-gedachte' en de reactie daarop (Gertjan van Harten, Blija)
- Het ontstaan van de verzorgingsstaat en het verzet daartegen 1945-1965 (Bastiaan van der Wal, Oosterwolde Fr.)
- Kunstenaar en prediker: visies op literatuur, film e.a. 1945-1960 (Frits Geerds, Gouda)
- De 'zaak-Kralingen' en de beroering daarover in de kerken (Ferdinand Bijzet, Emmen)
- Beoordeling van de theologie van Karl Barth in 'vrijgemaakte kring' 1945-1961 (René Barkema, Amersfoort)
- Visie en adviezen over opvoeding 1945-1990: 'in het verbond ontvangen en geboren' (Gerbram Heek, Mijdrecht)

Aan de studiedag levert ook Egbert Terpstra, student aan de RU Groningen een bijdrage. Zijn afstudeerproject gaat over de kerkvisie van K. Schilder in de jaren 1944-1952 en de discussies met P. Jongeling e.a. over de consequenties daarvan voor samenwerkingsvragen.

Elk van de afgestudeerden zal in een lezing verslag doen van zijn project. Co-referenten (o.a. prof.dr. R. Kuiper, dr. Hans Werkman, dr. R.E. van der Woude) geven hun reactie. Daarna is er gelegenheid tot plenaire discussie.

Het programma van de dag ziet er globaal als volgt uit:

- 9.00 tot 9.30 u. ontvangst
- 9.30 u. opening door de studieleider prof.dr. M. te Velde
- 9.45 tot 12.45 u. eerste ronde van presentaties, co-referenten en discussie
- 12.45 tot 13.15 u. lunch
- 13.30 tot 16.30 u. tweede ronde van presentatie, co-referenten en discussie
- 16.30 u. afsluiting

De studiedag wordt gehouden in het gebouw van de Theologische Universiteit, Broederweg 15 in Kampen. De kosten voor deelname (incl. verzorgde lunch, koffie/thee en receptie) bedragen 25 euro, voor studenten 10 euro.

Aanmelding per e-mail op het adres tbruinsma@tukampen.nl of per post aan het adres van de Theologische Universiteit, Postbus 5026, 8260 GA Kampen.

PERSBERICHT

Cursus "Gaan in het spoor van de Bijbel"

De cursus 'Gaan in het spoor van de Bijbel', die in Rotterdam en Zwolle gegeven wordt, trekt belangstelling van Groningen tot Zierikzee. Aan de enthousiaste reacties over deze cursus, die de bijbelkennis in gereformeerde zin wil bevorderen, ontleen wij de vrijmoedigheid nog meer mensen op onze cursus attent te maken.

Het derde cursusblok staat gepland voor 5 en 12 april te Rotterdam (Ichthuskerk, Jaap van der Hoekplaats 1) en voor 19 en 26 april te Zwolle (Koningskerk, Landsheerlaan 5). Alle avonden vangen aan om 19.30 uur en sluiten om 22.00 uur. Dit nieuwe blok behandelt de periode van Jozua tot Salomo. Op 1 maart kan de verschijning van het boekje van dr. Jochem Douma 'Van Jozua tot Salomo' verwacht worden. De cursus zelf wordt gegeven door de schrijver, in samenwerking met drs. Adrian Verbree. Het tussentijds instappen in de cursus blijkt geen enkel probleem voor de deelnemers op te leveren. Ieder kan zich inschrijven voor € 10,- per persoon (studenten en scholieren voor € 5,-), op rekeningnummer 93.86.42.987 ten name van Comité Bijbelavonden te Hardenberg, met vermelding van de plaats waar men de cursus wenst te volgen. Zodra de betaling binnen is, ontvangen de cursisten de inleidende lesbrief voor dit cursusblok.

Wie meer wil weten over deze cursus en over de reacties van deelnemers, kan de website www.gaaninhetspoorvandebijbel.nl raadplegen.

Comité Bijbelavonden
e-mail: cursuscontact@planet.nl

VERSCHENEN

Handboek 2005

van de Gereformeerde Kerken in Nederland

Bestel nu:
via de boekhandel of
www.gkvhandboek.nl

€ 10,50